

کتاب «رگ تاک» نوشته‌ی دلارام مشهوری را می‌توان کوششی برای کاویدن و از نوسنجیدن برهه‌ای از گذشته مان ارزیابی کرد. کوششی برای دوباره دیدن. برای سنجدیدن... برای برون رفتن از گرداب هولناکی که در آن گرفتار آمده‌ایم، سخت نیاز به بازبینی گذشته داریم. تنها در پرتو بازبینی‌یی که برای روشن کردن تاریکی‌ها از تفکر انتقادی یاری می‌گیرد، می‌توانیم اکنون پُرادبارمان را پشت سر نهم.

بهمن امینی

«رگ تاک» همانطور که عنوان فرعی آن می‌گوید، بررسی نقش دین در تاریخ چند هزارساله ایران، بویژه تاریخ ۱۴۰۰ ساله، و بخصوص مذهب تشیع در ۵۰۰ سال اخیر است. لذا برای خواننده‌ای که اصولاً با دغدغه چگونگی شکل گرفتن هویت نوین ایرانی طی چندصد سال گذشته زندگی می‌کند، خواندنی و چند بار هم خواندنی است. و از آنجا که نقش دین در تاریخ دراز دامن ایران تا همین اواخر نیز از چشم پژوهشگران و پویندگان ایرانی مغفول مانده بود... جای بسی خوشوقتی است.

بابک جاودان خرد

این کتاب که در خارج از ایران به چاپ رسیده موفقیت شایانی داشته و از معدود کتابهای فارسی برون مرزی است که در ظرف چهار سال چهار بار تجدید چاپ شده است. و شنیدم که تیراژ چاپ آخر (پنجم) آن به پنج هزار نسخه رسیده است. چنین استقبال کم سابقه‌ای شاید پیرو اظهار نظر مثبت اندیشمندان و صاحب‌نظران ایرانی باشد و شاید هم بیانگر این واقعیت است خوانندگان ایرانی از تحلیلها و بررسی‌های موجود پیشین خسته و یا دل‌سرد شده‌اند و در پی دیدگاهی نوین می‌باشند.

کاویان صادق زاده میلانی

... اکنون رگ تاک به برطرف کردن کمبودها همت گماشته است. کتاب یک آتش بازی واقعی برضد نفوذ مذهب در تاریخ پانصد ساله گذشته ایران و یک آتش بازی در ستایش نقش اقلیت‌های مذهبی - با تاکید بیشتری بر بابیان و بهائیان - در صد سال گذشته است. پژوهشی است گسترده در منابع فارسی که در اینجا و آنجا به بینش‌های بدیع آراسته است. می‌باید نویسندگانی این چنین به ژرفای مسایل بروند و ناشرانی چون خاوران دلیرانه امضای خود را زیر کتاب‌هایی از این گونه بگذارند تا تابوها شکسته شود و سرانجام بتوانیم از قرون وسطای جهان سومی خود بیرون بیاییم.

داریوش همایون

اگر در تمام عمرش نیز هیچ کتابی دیگر ننویسد و قلمش را نیز کنار بگذارد و لام تا کام، حرفی بر زبان نراند، همین تک کتاب بس است تا ما بفهمیم که «تاریخ پژوهی و تاریخ نویسی» یعنی رادمنش بودن و وفادار ماندن به وجدان سختگیر و ظریف‌نگر خود. «رگ تاک» کتابی است که هر ایرانی باید آن را بخواند و سطر به سطر آن را بفهمد و دریابد... فقط یک سطر کلام فرزانه و دلاورانه از زبان انسان‌هایی همچون او کافیهست تا بر سراسر هجویاتی که «قلم بدستان مزدور» منتشر می‌کنند، خط بطالت و پوچی بکشد. «دلارام مشهوری» از آن طیف مورخان برجسته می‌باشد که تاریکترین و اساسی‌ترین بخش تاریخ معاصر ما را با دلیری کنکاوی کرده است.

آریابرز زاکرسی

مستندات این کتاب بی‌ظنیر است. هر ایرانی باید آن را در خانه داشته باشد و چندین بار آن را بخواند. هر بار که خوانده شود مقداری بیداری حاصلش خواهد شد.

آموزگار

رگ تاک از انقلابی‌ترین کتبی است که در سال‌های اخیر نوشته شده و بر اساس بررسی مقدار کثیری منابع به این نتیجه شنیدنی رسیده است که اگر روحانیت شیعه به نهایت قساوت و بی‌رحمی این همه از بابیان و بهائیان نگشته بود، این دو «رستاخیز» قادر بودند تاریخ ایران را در جهت اعتلا و ترقی بی‌مانندی رهنمون شوند.

فریدون وهمن

رگ تاک با تأکید بر اینکه تاریخ‌پژوهی در ایران، علمی است نوپا و نوباوه، با لحنی ایران‌دوستانه و متکی بر یک درک ملی از تاریخ ایران، تأثیرات منفی تفسیرهای مذهبی - ایدئولوژیک (خصوصاً مارکسیسم حزب توده) در تحلیل تاریخ ایران را یادآور شده است.

علی میرفطروس

با «رگ تاک» در می‌یابیم که (ما) چگونه همواره، از پشت، از سوی مجتهدین و سردمداران شریعت شیعه خنجر خورده‌ایم و چگونه حرص و آرزو قدرت‌ورزی این قشر فاسد جامعه ایرانی در توافق‌های پشت پرده با دشمنان داخلی و خارجی میهن، ما را در پست‌ترین و بیمایه‌ترین جایگاه تاریخ اسیر کرده و به گِل نشانده است. «رگ تاک» برگ تابناکی در امر پژوهشگری دانشگرایانه و اعتماد به نفس فروزانه، به ایرانیان خدمت شایانی نموده است. خوانش آن را به همه عاشقان ایرانزمین با هرگونه تعلقات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی صمیمانه پیشنهاد می‌کنم.

داود بهرامی

ما سوراخ دعا را گم کرده‌ایم! دلارام مشهوری به دلیل نفرتی که از جمهوری اسلامی دارد و به دلیل اعدام‌های ترسناک و نفرت‌انگیزی که در سال‌های نخست انجام شده از هر ابزاری برای کوبیدن این جمهوری استفاده می‌کند و به راستی دچار این توهم شده که بنیاد و پایه تمام گرفتاری‌ها مذهب ارتجاعی و عقب مانده شیعه است..

شهرنوش پارسی‌پور

من درگیر تدوین کتاب دیگری بودم، اما «رگ تاک» از چنان شگفتی برخوردار بود که کار را زمین گذاشتم و به خواندن این اثر شگرف پرداختم.. کتاب به بررسی جامعی درباره علل عقب ماندگی ایرانیان پرداخته است.. با استناد به اسناد و مدارکی بسیار زیاد به این جمع بندی «عجیب» رسیده است که سیر قهقراپی زندگی ما ایرانیان. به جز حمله اعراب. اساساً تداوم حکومت دین، در توازی با حکومت شاهان بر این سرزمین بوده است.. و «مردم در لابلای این دو سنگ آسیا له شده‌اند.»

نادره افشاری

اهمیت مرکزی «رگ تاک» این است که بسیاری تابوها را نه فقط شکسته، بلکه خرد کرده است. اگر دین اسلام و روایت شیعی آن نمی بود، ما تاریخی می داشتیم که سراسر نیکو بود.. دلارام مشهوری می خواهد کمابیش این را بگوید و در این رهگذر فقط آنچه ستودنی است، ایران دوستی اوست که خود را چنان پاک می خواهد که آنگینه وار تاب آهی از سرزنش ندارد.

هوشنگ وزیری

با درود بسیار، امیدوارم بتوانم فرزند دل‌بند شما را در کمترین زمان با لباس تازه ای که می پوشد تا به همه جا سفر کند به شما برگردانم... می بینید که تنها نیستید و اینجا و آنجا اگر نه شعله، که خردک شری می سوزد. با این امید و آرزو که این خردک شررها آن چنان گسترش یابد که نیازی به شعله های آنچنانی نباشد.

بهمن امینی